

VYJÁDŘENÍ CENTRA SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PRAHA KE KVALITĚ PROGRAMU PRIMÁRNÍ PREVENCE

Organizace Linkin Sphere, z. s., kontaktovala Centrum sociálních služeb Praha, Pražské centrum primární prevence (dále PCPP) poprvé v září 2022, aby se informovala na možnost vyjádření PCPP ke kvalitě programu primární prevence. Následně v dubnu 2023 požádala organizace o reflexi jejich preventivních programů. Podklady byly zaslány v průběhu měsíce června.

Zhodnocení programu proběhlo na základě prostudování zasláné dokumentace a rozhovoru s personálem organizace. Zasláná dokumentace obsahovala složky:

- Supervize a kvalifikace externích odborníků (životopisy supervizorky a externích odborníků, Smlouva o poskytování supervize, Čestné prohlášení o konání supervize)
- Reference škol (17 referencí)
- Seznam pracovníků a jejich kvalifikace (dokument Seznam pracovníků a jejich kvalifikace, Plán doplnění kvalifikace D. Burdové, potvrzení o absolvovaném vzdělávání D. Burdové a V. Vavříčkové)
- Metodika programu (podklady k programu Bezpečnost on-line, Digitální wellbeing, Kyberšikana, On-line predátoři, Metodika programů)
- Evaluace programu (Evaluační zpráva programu, Dotazník pro žáky 1.-3. třída, Dotazník pro žáky 4.-5. třída, Dotazník pro žáky 2. stupeň, Dotazník pro učitele)
- Smlouva se školami

Dále byla na místě možnost nahlédnout do Závěrečné zprávy z programu a Dohody o provedení práce.

Rozhovor vedli dne 19. 7. 2023 pracovníci PCPP, Lucie Myšková a Roman Petrenko, s pracovnicemi Linkin Sphere, zakladatelkou a ředitelkou organizace Dianou Burdovou a lektorkou Valentýnou Vavříčkovou. Na začátku pracovnice představily sebe i činnost organizace. Následně byl veden rozhovor zaměřený zejména na tyto tematické okruhy:

- teoretické ukotvení programu,
- struktura a řízení organizace, forma spolupráce s lektory a se školami,
- návaznost programu na komplexní preventivní aktivity školy,
- kompetence lektorů,
- bližší informace o programech, jejich formě a obsahu,
- vymezení cílové skupiny,
- popis hlavních rizikových a protektivních faktorů relevantních pro témata, na která je program zaměřen,
- očekávané získané znalosti, dovednosti a postoje u dětí, které program absolvují,
- efektivita programu a její sledování,
- další zkušenosti realizátorů.

Organizace Linkin Sphere poskytuje programy školské primární prevence rizikového chování týkající se on-line prostředí pro mateřské, základní a střední školy. Organizace sídlí v prostorách Smíchovské střední průmyslové školy a gymnázia. Počátky organizace jsou se školou spjaty a Linkin Sphere nadále se školou spolupracuje mimo jiné i v oblasti vyhledávání nových lektorů a konzultací týkajících se školního prostředí.

Programy jsou postavené na různých interaktivních aktivitách vedených lektorskou dvojicí střídajících se s reflexí tématu žáky. Program je specifický tím, že ho z velké části vedou žáci středních škol, tedy teprve dospívající, a v tomto smyslu pro určité cílové skupiny využívá tzv. peer prvky. V programech pro mateřské školy a 1. a 2. ročníky ZŠ jsou využívány mimo jiné prvky maňáskového představení, program pro další ročníky (3.- 9. třídy ZŠ) je postaven na interaktivních aktivitách a diskusi s žáky.

Organizace působí zejména v Praze, ale příležitostně i v jiných místech ČR (např. Kladno, Plzeň). Má jednoduchou strukturu, personálně je zajištěna ředitelkou/koordinátorkou programů a lektory. Lektoři s organizací spolupracují formou DPP. Kompetence lektorů a ředitelky jsou vymezeny v DPP. Ředitelka má dostatečné odborné znalosti v dané oblasti a spolupracuje se zkušenými externisty z oboru školní primární prevence rizikového chování. Na lektorování se aktuálně podílí 7 lidí, většinou žáků středních škol. Rozšíření týmu je v plánu od nového školního roku.

Při výběru lektorů je zohledňováno, že musí jít o žáky s dobrým prospěchem tak, aby realizace programů negativně neovlivnila jejich školní výkon. Všichni lektoři prochází 75hodinovým vzděláváním, které zajišťuje organizace Linkin Sphere. Dále probíhá zaškolování lektorů tím, že jsou dvojice tvořeny alespoň jedním zkušeným lektorem (který má již absolvováno minimálně 200 hodin lektorování nebo 1 rok praxe) a druhým, který se případně zaučuje.

Program je vždy veden dvojicí lektorů. První (zkušený) lektor zodpovídá za komunikaci se školou a přípravu programu, který odpovídá konkrétnímu postupu stanovenému v metodice programu. Lektoři, vzhledem k tomu, že jde často o žáky středních škol, většinou nemají dostatečné vzdělání na lektorskou činnost. Doporučujeme ke zvážení kombinovat dvojice lektorů tak, aby byl vždy mladší a starší lektor, který má již dokončené SŠ vzdělání, aby tak byl zachován peer prvek, ale zároveň zajištěno lektorování podle nároků na programy všeobecné primární prevence. Lektoři nicméně mají zajištěnou supervizi vedenou speciální pedagožkou a supervizorkou se zkušeností v oblasti školské primární prevence rizikového chování. Supervize je ukotvena smluvně.

U jednotlivých programů je specifikována cílová skupina. Ta je určena ročníkem, ve kterém se žáci, účastníci programu, nachází. Práce s dětmi se liší podle věku, resp. ročníku. Škola si může vybrat na webových stránkách konkrétní program, který je pro daný ročník vhodný.

Organizace se školou uzavírá obecnou smlouvu, kde jsou ukotvena pravidla spolupráce. Ve smlouvě jsou ošetřeny důležité body spolupráce. Osvědčuje se ve smlouvě také uvádět, že jde konkrétně o programy všeobecné primární prevence, toto v aktuální podobě dokumentu postrádáme.

Podle vyjádření ředitelky organizace je program určen maximálně pro počet žáků odpovídající jedné třídě. Tento limit je také uveden ve smlouvě se školou. Před programem lektoři mluví se zástupci školy (s třídním učitelem a/nebo školním metodikem prevence) o dětech a aktuální situaci ve třídě. O tom, jak programy navazují na školní preventivní program, pracovníce organizace se školou nediskutují, vnímají to jako kompetenci školního metodika prevence.

Pracovnice uvádí, že je možné v některých tématech na místě před nebo po zahájení programu jeho zaměření změnit, pokud se v průběhu programu vyskytne důvod. Z pohledu efektivní prevence a významu přípravy na program doporučujeme v takový moment dokončit již začatý program, nebo program ukončit a domluvit se školou jiný, vhodnější, v jiném termínu. Případně se osvědčuje konzultace se školním

metodikem prevence nebo třídním učitelem v předstihu.

Představované programy primární prevence nasedají na teoretické ukotvení, na které odkazuje také metodika. Tvorba programu je konzultována s experty z oblasti primární prevence rizikového chování.

Rizikové a protektivní faktory jsou reflektovány spíše implicitně, přestože je zřejmé, že program reflektuje projevy rizikového chování a směřuje k protektivním faktorům. Organizace má v plánu tyto body explicitně doplnit do metodiky. Očekávané dovednosti, postoje a další změny jsou uvedeny ve formě jasných cílů. Není dostatečně zřejmé, s jakou zkušeností děti do programu přichází, někdy se osvědčuje např. ve spolupráci se školou zařadit krátký dotazník před realizací programu. Programy jsou aktuálně prezentovány jako jednotlivé bloky, které na sebe nenavazují.

Program samotný zahrnuje seznámení dětí s lektory a s tématem, vzájemné představení. Stěžejní část programu tvoří interaktivní aktivity zaměřené na prevenci v oblasti vybraného tématu. Aktivity jsou zakončeny reflexí a případnou diskuzí. Lektorů dbají na bezpečnost prostředí včetně užívání tzv. citlivých slov ve vztahu k aktuálnímu nastavení třídy.

V uplynulém roce byl program realizován přibližně ve 380 třídách. Efektivita programu je sledována a zpracovávána formou dotazníkové zpětné vazby, která sleduje názory dětí a pedagogů na program. Jednotlivé závěry jsou zpracovány do přehledné evaluační zprávy. Evaluační dotazník v aktuální podobě je používán od dubna letošního roku, organizace v evaluaci tímto způsobem plánuje pokračovat i nadále. Osvědčuje se efektivitu programu sledovat vedle zjišťování názorů na program (ve smyslu líbil/nelíbil) také sledováním např. toho, co se děti v daném tématu dozvěděly nového, zajímavého, co by mohly využít ve svém každodenním životě.

Po skončení programu vypracují lektori pod garancí ředitelky Závěrečnou zprávu z průběhu programu. V rámci zprávy se lektori vyjadřují k průběhu programu a spolupráci žáků. Doporučujeme akcentovat více téma preventivního působení a podat škole reflexi zaměřenou na naplnění stanovených cílů.

Organizace využívá k oslovení zájemců o programy primární prevence webové stránky, informační letáky, kontakt s krajskými metodikami prevence atp. Osvědčuje se také účast na odborné platformě v oblasti prevence rizikového chování – články v tematických časopisech (např. Prevence, Školní poradenství v praxi), sledování odborných aktérů (např. Klinika adiktologie, OSPRCH, PCPP), nebo účast na konferencích (PPRCH a jiné).

Pracovníci PCPP neviděli program naživo ve třídě. Vycházeli pouze z poskytnutých materiálů, materiálů dostupných na webových stránkách organizace a informací získaných během uskutečněného rozhovoru. Na základě prostudované dokumentace a uskutečněného rozhovoru je možné konstatovat, že organizace při poskytování programů školské primární prevence rizikového chování dostatečně naplňuje nároky vedení efektivních programů všeobecné primární prevence.

Ze strany PCPP oceňujeme zejména tyto skutečnosti:

- Program je interaktivní.
- Program je svou formou (vědomá spolupráce se žáky SŠ) originální a inovativní.
- Program je svým obsahovým zaměřením (digitální wellbeing, bezpečnost on-line) v českém prostředí primární prevence žádoucí a aktuálně velmi potřebný.
- Lektori využívají supervizi a jsou vzděláváni v oblasti primární prevence rizikového chování.

- Oceňujeme formu a zpracování evaluace programu a celkovou snahu organizace o používání a rozvoj evaluace.
- Pracovnice organizace vyjadřují zájem o zkvalitňování programu, zaměřují se na rozvoj v oblasti PPRCH a aktivně se zajímají o zvýšení efektivity programu.
- Podobu a prezentaci organizace na webových stránkách.
- Program je realizován prostřednictvím zábavné a cílové skupině přístupné formě, je veden mladými lektory a pro vybrané cílové skupiny využívá peer prvky.
- Téma programu je u cílové skupiny populární a informace o nakládání s technologiemi chtěné.
- Lektoři komunikují o třídě před programem s třídním učitelem a/nebo školním metodikem prevence. Třídní učitel nebo jiný pedagog je na hodině přítomný a toto je ukotveno ve smlouvě se školou.

Ze strany PCPP adresujeme ke zvážení tato doporučení:

- Explicitně pojmenovávat ve Smlouvě se školou program jako formu všeobecné primární prevence.
- Explicitně pojmenovat protektivní a rizikové faktory, na které je program zaměřen, v souvislosti s tím, jaké konkrétní znalosti, dovednosti a postoje si účastníci programu osvojí.
- Cíleně a systematicky získávat po programu nejen zpětnou vazbu zaměřenou na to, zda se dětem program líbil, ale také reflexi mířící ke sledování efektivity programu. Užitečné bývá získat informaci o postojích žáků k danému typu rizikového chování i před programem.
- Osvědčuje se, když program není pouze jednorázový a vytvoří se návaznost jednotlivých programů.
- V rámci Závěrečné zprávy z průběhu programu doporučujeme akcentovat více téma preventivního působení a reflexi zaměřit na naplnění stanovených cílů (cílem realizace preventivního bloku není diagnostikovat třídu).
- Doporučujeme vést programy vždy v kombinaci mladší a starší lektor, aby byl zachován peer prvek, ale zároveň i zajištěno adekvátní vzdělání alespoň jednoho lektora.

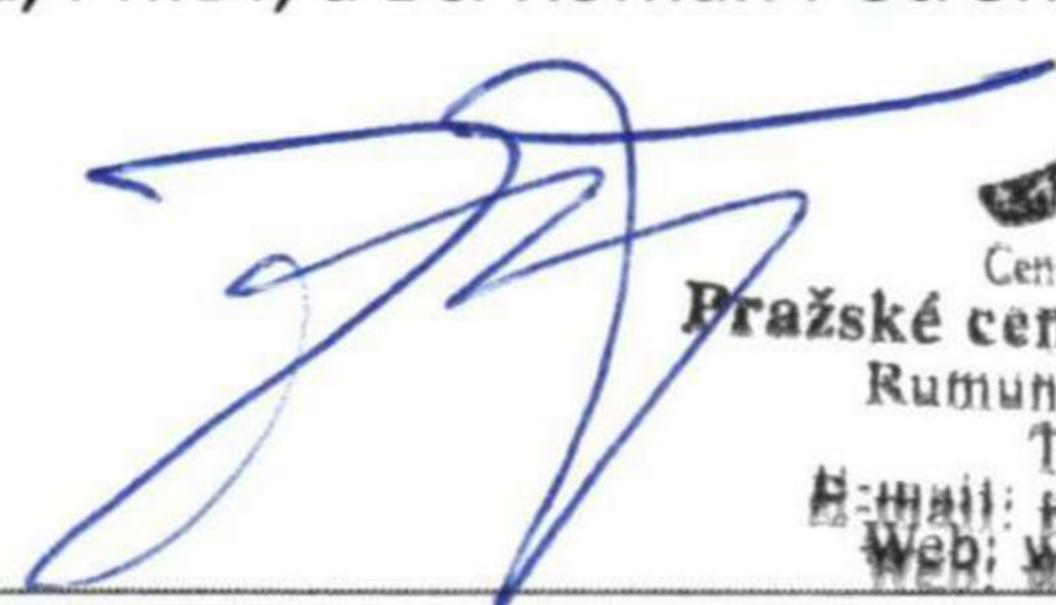
Přes výše uvedená doporučení, která jsou zmíněna jako podněty k dalšímu zkvalitnění praxe v oblasti prevence, vnímáme představené programy organizace Linkin Sphere jako kvalitní a efektivně cílené do školské primární prevence rizikového chování v oblasti prevence užívání technologií a on-line prostoru. Programy jsou v současné podobě z velké části postaveny na principech efektivní primární prevence.

Pro účely dotačního Programu primární prevence ve školách a školských zařízeních Magistrátu hl. m. Prahy konstatujeme, že považujeme využívání programu organizace Linkin Sphere ve školách v Praze za přínosné a je možné ho doporučit.

V Praze dne 25. 7. 2023

Za tým PCPP zprávu sepsali PhDr. Mgr. Lucie Myšková, Ph.D., a Bc. Roman Petrenko

Zprávu podepsal: Mgr. Jan Žufníček, vedoucí PCPP

 Centrum sociálních služeb Praha
Pražské centrum primární prevence
 Rumunská 1, 120 00 Praha 2
 Tel.: 222 074 109
 E-mail: PCPP@prevence-praha.cz
 Web: www.prevence-praha.cz